

Ocena

rozprawy doktorskiej lek. Izabeli Winnickiej p.t. "Analiza porównawcza polityki szczepień w 2017 roku w Polsce i wybranych krajach Europy"

Przedstawiona do oceny rozprawa doktorska jest niezwykle aktualna, gdyż dotyczy polityki szczepień w czasie, kiedy ponownie wzrasta zagrożenie rozprzestrzenianiem się chorób zakaźnych nawet w populacjach, które w wyniku wieloletnich programów szczepień ochronnych o niektórych z tych chorób już zapomniały. Istnieje wiele przyczyn tego zjawiska, z których na szczególną uwagę zasługuje wzrost migracji z rejonów o nieustabilizowanej sytuacji epidemiologicznej oraz niespodziewany wzrost aktywności i agresywności ruchów antyszczepionkowych, których ideologia jest irracjonalna i oparta na fałszywych przesłankach, jednak nośna medialnie. Oprócz uświadomienia społeczeństwu grozy tego zjawiska, najbardziej skutecznym sposobem zapobiegania nawrotom epidemii chorób zakaźnych jest doskonalenie i wdrażanie programów szczepień ochronnych. Dla realizacji tych celów może być pożyteczne nie tylko działanie według wytycznych Światowej Organizacji Zdrowia, lecz także poznanie działań innych krajów w tym zakresie, czego dotyczy oceniana rozprawa doktorska. Dodatkowym walorem ocenianej pracy jest uzupełnienie analizy programów szczepień całej populacji o dane dotyczące takich programów dla Sił Zbrojnych, co związane jest ze specyfiką ich działania.

Oceniana praca jest właściwie obszernym studium poświęconym porównaniu polityki szczepień poszczególnych krajów, a treść zawarta jest na 167 stronach. Układ rozprawy nieco odbiega od klasycznego schematu, ale jest to uzasadnione specyfiką tej typowo studyjnej pracy. Rozpoczyna się krótkim wprowadzeniem oraz obszernym wstępem, w którym zawarte są podstawowe informacje z zakresu wakcynologii, często typu podręcznikowego. Wstęp zawiera również informacje, które uzasadniają założenia i cel pracy. Zostały one zawarte w następnym rozdziale. Ujednoczenie programów szczepień w krajach Unii Europejskiej, zgodnie z zaleceniem Komisji Europejskiej, powinno przyczynić się do wzrostu bezpieczeństwa krajów Wspólnoty. Aby to osiągnąć niezbędne jest porównanie polityki szczepień w poszczególnych krajach i na tej podstawie opracowanie najbardziej optymalnych systemów polityki

immunizacyjnej dla całej populacji oraz Sił Zbrojnych, co stało się podstawowym założeniem pracy doktorskiej. Ponieważ w dostępnych źródłach Autorka nie znalazła szczegółowych analiz porównawczych programów immunizacyjnych poszczególnych krajów Europy, celem niniejszej pracy stała się taka analiza dotycząca zarówno krajowych programów szczepień jak i kalendarzy szczepień Sił Zbrojnych. Kryterium wyboru państw była ich przynależność do Unii Europejskiej oraz NATO a także zbliżony poziom rozwoju ekonomicznego, powierzchnia i liczba ludności. Poza Polską wybrano Niemcy, Francję, Hiszpanię, Włochy oraz Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej.

W następnym rozdziale przedstawiona została szczegółowo metodyka badania. Doktorantka posługując się metodyką opartą na kryteriach metaanalizy, często stosowanej i prostej metody przydatnej w porównawczych badaniach epidemiologicznych, dokonała analizy polskiej polityki szczepień na tle programów immunizacyjnych wyżej wymienionych krajów w oparciu o dane ze 126 pozycji piśmiennictwa, 101 źródeł internetowych, 59 aktów prawnych z poszczególnych krajów oraz Porozumień Standaryzacyjnych NATO dotyczących polityki szczepień.

Dalsze rozdziały dotyczą opisów i analizy strategii szczepień. Opisane zostały ogólne strategie szczepień ochronnych według WHO i NATO, a następnie szczegółowo przedstawione polityki immunizacyjne w badanych krajach w następującej kolejności: Polska, Republika Federalna Niemiec, Francja, Wielka Brytania, Włochy i Hiszpania. W każdym z tych krajów omówiono realizację szczepień dla całej populacji oraz w Siłach Zbrojnych, co zawarte zostało w dwóch podrozdziałach. Analiza tak obszernych informacji wymagała od Doktorantki ogromnego i czasochłonnego wysiłku a także przysłowiowej benedyktyńskiej cierpliwości, za co należą się Jej wyrazy najwyższego uznania.

Przy tak ogromnej ilości analizowanych informacji najtrudniejszym zadaniem było przedstawienie wyników zbiorczej analizy porównawczej programów szczepień dla populacji cywilnej i Sił Zbrojnych badanych krajów, co zawarte zostało na 20. stronach kolejnego rozdziału. Z zadania tego lek. Izabela Winnicka wywiązała się bardzo dobrze. Szczegółowe porównania i ich omówienie uzupełnione są czterema przejrzystymi tabelami przedstawiającymi: obowiązkowe szczepienia dla dzieci i młodzieży w badanych krajach Europy w 2017 roku, liczbę dawek podstawowych i przypominających, wiek rozpoczęcia i zakończenia immunizacji dzieci i młodzieży przeciwko poszczególnym jednostkom chorobowym oraz immunizację sił NATO w zakresie szczepień podstawowych. Sposób i styl przeprowadzenia analizy świadczy o doskonałym przygotowaniu Doktorantki do samodzielnej pracy badawczej, a wykazane w tym rozdziale podobieństwa i różnice w programach szczepień

ludności i żołnierzy Sił Zbrojnych są bardzo ważną informacją dla weryfikacji i doskonalenia polityki zapobiegania chorobom zakaźnym w Polsce i mogą być podstawą do modyfikacji polskiego Programu Szczepień Ochronnych. W końcowej części tego rozdziału Doktorantka przedstawia w 12. punktach propozycje zmian do rozważenia w kolejnych modyfikacjach Programu Szczepień Ochronnych w Polsce. Jest to znaczące osiągnięcie lek. Izabeli Winnickiej mogące mieć ważne zastosowanie praktyczne w ochronie zdrowia. Warto podkreślić również ujawnione w tej analizie ważne i ciekawe informacje dotyczące programu szczepień żołnierzy. Okazało się, że Polska jako jedyne z badanych krajów członkowskich NATO, nie ratyfikowała i nie implementowała dwóch dokumentów standaryzacyjnych dotyczących szczepień (STANAG 2037 i STANAG 2242), chociaż programy szczepień żołnierzy Polskich Sił Zbrojnych zawartych w stosownym rozporządzeniu MON na ogół pokrywają się z zawartymi w tych STANAG-ach. Fakt ten pozostawiam bez komentarzy.

Merytoryczna część ocenianej rozprawy kończy się jedenastoma wnioskami, które są sformułowane krótko i treściwie mając pełne oparcie w wynikach przeprowadzonej analizy. Pięć wniosków dotyczy immunizacji dzieci i młodzieży, a sześć programów szczepień sił NATO.

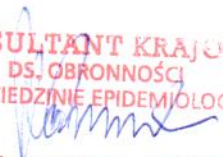
Dalsze części pracy to streszczenie w języku polskim i angielskim, wykaz piśmiennictwa zawierający 126 pozycje, spis tabel oraz 6 aneksów zawierających 58 aktów prawnych dla poszczególnych krajów.

Oceniając ogólnie przedstawioną rozprawę doktorską można stwierdzić, że jest to wartościowa praca naukowa zawierająca zarówno treści poznawcze jak i praktyczne. Została zaplanowana wzorowo i wykonana bardzo rzetelnie z ogromnym nakładem pracy. Założony cel pracy, bardzo obszerny i ambitny, wymagał ogromnego wysiłku, zaangażowania i cierpliwości. Zastosowano właściwą metodę analizy bardzo dużej liczby informacji, a wnioski z niej wynikające mają istotne znaczenie praktyczne w polityce przeciwepidemicznej państwa oraz Sił Zbrojnych. Doktorantka udowodniła, iż posiada umiejętność samodzielnego prowadzenia badań naukowych, potrafi krytycznie analizować dane zawarte w innych źródłach informacji, posiada dużą wiedzę z epidemiologii oraz potrafi umiejętnie przedstawić wyniki własnych badań naukowych, wnioski mają duże znaczenie praktyczne i nadają się do wdrożenia, a to świadczy o Jej dojrzałości badawczej.

Oceniana praca w mojej opinii spełnia wszystkie warunki stawiane rozprawom doktorskim w świetle ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym.

Opierając się na zawartych w tej recenzji przesłankach mam zaszczyt przedstawić Wysokiej Radzie Naukowej Wojskowego Instytutu Higieny i Epidemiologii im. gen. Karola Kaczkowskiego wniosek o dopuszczenie lekarz Izabeli Winnickiej do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Warszawa, 2019-05-30

KONSULTANT KRAJOWY
DS. OBRONNOŚCI
W DZIEDZINIE EPIDEMIOLOGII

prof. dr hab. n. med. Krzysztof CHOMICZEWSKI